

באסטרטגיה העסקית והארגונית של העסק. אנו מעריכים כי בעשור הקרוב תהיה קפיצת מדרגה נוספת, וכי הוא טומן בחובו שינויים רבים בדרך שבה פועלים עסקים. תועלת עסקית עתידה לבוא בד בבד עם תועלת חברתית. דרישות העולות מלקוחות, מארגוני מגזר שלישי וגם מעובדי החברה וממשקיעים, מחייבות את העסקים להתנהל בצורה אתית תוך אחריות לחברה ולסביבה שהם פועלים בה. זיהוי נכון של כיוונים אלה והיערכות טובה של החברה לקראתם, תאפשר לעסקים ליצור את "קפיצת המדרגה" של הדור הבא. עסקים שלא יערכו לכך, יישארו מאחור.

תאגידי, החל מאיכות הסביבה, דרך תרומה לקהילה וכלה במבנה הדיסקטוריון. בעקבות מילוי שאלון הדירוג, המחייב איסוף וניתוח של נתונים מכל אגפי החברה, מתקבל מאגר מידע על השקעותיה של החברה בתחומים השונים של האחריות התאגידי, ובתחומים מסוימים - גם על החזר התשואות. החברות מוצגות בדירוג של פלטינה, זהב וכסף.

אנו במעלה מבחינים כי בעשור האחרון האחריות התאגידי כבר אינה אוסף של פעולות חברתיות מקריות. היא נתפסת כסדרה של פעולות ותכניות המתכננות היטב בתחומי החברה, הסביבה והאתיקה, שיש להן יעדים ומטרות ברורים המשתלבים

דיווח תאגידי בנושאי איכות סביבה הולך ותופס מקום מרכזי בזירה העסקית העולמית - בין אם מכוח חובה שבדין ובין אם כמהלך וולונטרי מצד חברות המבקשות לשפר את תדמיתן ואת מיקומן התחרותי. אף על פי שקיים מאז ומעולם קושי מובנה בזיהוי, באפיון ובכימות סיכונים סביבתיים, הכלים המקצועיים העומדים כיום לרשותם של תאגידיים לצורך זה טובים מאי פעם. במקביל, עומדים לרשותו של הציבור מנגנוני שקיפות ומאגרי מידע המאפשרים גישה לנתונים והצלבתם לשם העברת ביקורת על התאגידיים המדווחים.

בדין הישראלי, לצד ההרחבה הניכרת בהיקף אחריותם של תאגידיים ומנהליהם לנזקים סביבתיים, חובת הדיווח בנושאי סביבה הולכת ותופסת מקום כחובה עצמאית של התאגידי על פי חוק - הן כלפי הרשויות המפקחות הן כלפי ציבור בעלי העניין. חוק אוויר נקי התשס"ח-2008, שנכנס לתוקף בינואר השנה, הוא

דיווח תאגידי בנושאי איכות סביבה - האם ראוי להרחיב את חובת הדיווח?

רות דגן* ורותם ארנרייך

מחלקת איכות סביבה ושינוי אקלים, הרצוג פוקס נאמן, עורכי דין
*daganr@hfn.co.il

דו"חות אחריות תאגידי - בשנים האחרונות גוברת מגמת פרסום דו"חות אלו על-ידי החברות הגדולות במשק

השנה, וכן לחובתן של חברות ממשלתיות להגיש דו"חות קיימות סביבתית על בסיס שנתי.

נשאלת השאלה, אם לצד חובת דיווח נרחבת זו, ראוי ונכון לחייב תאגידים גם בפרסום דו"ח אחריות סביבתית שנתי - פרסום שעד היום היה בגדר וולונטרי.

מהמתואר לעיל מתקבלת התמונה כי אנו צועדים בבטחה לקראת הרחבה גוברת והולכת של חובת הדיווח החלה על תאגידים על פי דין בנושאי איכות סביבה. לצד חובה זו עומדות סנקציות פליליות כבדות משקל לתאגיד ולמנהליו, בדומה לסנקציות הקיימות בדין בגין הפרה הלכה למעשה של איסורים על גרימת מטרדים ונזקים לסביבה. עלינו לתת את הדעת לא רק למשמעויות של היקף החובה המוטלת על תאגידים בהקשר זה, אלא גם לשאלה אם דיווח בהיקפים כאלה משרת את הציבור הרחב ומשיג את מטרתו. דומה שאין ויכוח כי על מידע סביבתי להיות מסוג שהציבור יכול להבין ואף לבקר. על כן יש להתנהל בזהירות ולהימנע ממצב של עודף מידע סביבתי, שלא ניתן לעשות בו שימוש מושכל, ובייחוד ממצבים שמנגנוני הדיווח השונים בהם אינם מסונכרנים ומציגים מידע חופף בחלקו, בתצורות שונות ומזוויות שונות. איזון ומידתיות בהיקפי חובת הדיווח חשובים גם בשל הצורך בפיקוח ובבקרה יעילים על איכות ועל אמינות המידע המדווח.

איזון ומידתיות כאלה אף חשובים כדי להותיר לכוחות השוק לעשות את שלהם בהקשר זה. כאשר קיים "מרווח פעולה וולונטרי" ישנו מקום לתאגידים המעוניינים לשים דגש מיוחד על ביצועים סביבתיים לעשות כן, בין היתר באמצעות פרסום דו"חות אחריות סביבתית וולונטריים. אם הציבור - לקוחות, משקיעים, בעלי מניות - יעניק לדו"חות אלה חשיבות ויעריך אותם כמועילים, הרי שהדבר יבוא לידי ביטוי במיקום התחרותי של התאגידים המדווחים ובשוויים בשוק.

דוגמה מובהקת לכך. החוק קובע חובת דיווח על אודות נתוני פליטות לאוויר וניטורן, ולצד החובה קבועות סנקציות מנהליות ופליליות מחמירות בגין הפרתן. סנקציות אלה חלות על התאגיד ועל מנהליו באופן אישי. נוסף על כך, מחזק חוק אוויר נקי את מעמדו של הציבור באמצעות מנגנוני שקיפות ושיתוף בתהליכי מתן היתר פליטה למקורות פליטה משמעותיים.

חוק אוויר נקי הוא במובנים רבים מודל לחיקקה הסביבתית החדשה. גם חוקים מוצעים חדשים, המצויים כיום בשלבי חקיקה שונים, קובעים מנגנוני דיווח רחבים, לרבות מאגרי מידע ממוחשבים ונגישים לציבור הרחב. אחד המרכזיים שבהם הוא תזכיר חוק שיקום קרקעות מזוהמות, שבמסגרתו מתוכננת, בין היתר, הקמתו של מרשם קרקעות מזוהמות פומבי.

במקביל להוראותיהם של חוקים מסוימים, תוקן באופן רוחבי מנגנון הנגישות למידע סביבתי, באמצעות תקנות חופש המידע (העמדת מידע על איכות הסביבה לעיון הציבור, התשס"ט-2009). תקנות אלה נכנסו לתוקף בספטמבר 2010 ויצרו חובה על כל רשות ציבורית להעמיד לעיון הציבור מידע נרחב בנושאים סביבתיים מגוונים, לרבות מידע על אודות מפגעים סביבתיים אפשריים, אף אם בפועל הפליטה או תוצאות המדידה אינן עולות על המותר.

באמצעות מאגרי מידע אינטרנטיים אלה, נחשף הציבור למידע סביבתי אמין, מדויק ומקצועי, לרבות זיהוי מקורות הפליטה עצמם. בהמשך ישיר למגמה זו, צפוי שתפתח בשנים הקרובות חקיקה נוספת בתחום הדיווח הסביבתי - חוק ה-PRTR (Pollutant Release and Transfer Register), שבדומה לקיים באירופה, יחייב מפעלים בארץ לדווח מדי שנה לתוך מאגר ממוחשב, על פליטות לסביבה ועל שינוע חומרים מסוכנים. יש כמובן לזכור כי האמור מתווסף לחובה הרחבה המוטלת כיום על חברות ציבוריות לדיווח בנוגע לסיכונים סביבתיים בפעילותן - בעקבות תיקון רחב לתקנות ניירות ערך שנכנס לתוקף בתחילת

